

een extra paar ogen

‘Wat is het heerlijk om weer in een museum te mogen zijn’, verzucht Ellen Deckwitz wanneer ze plaatsneemt in de Admiraliteitskamer. De samenwerking stond al lang op het verlanglijstje van het museum. Tijdens een eerder bezoek vonden we elkaar al in de fascinatie voor de historie. Begin maart 2021 treffen we elkaar in Het Scheepvaartmuseum voor een tweede rondleiding, met als doel een reflectie op de collectie in navolging van Dichter des Vaderlands Tsead Bruinja.

tekst: Hilde Manus van der Jagt-Ruygt, Ernst van Keulen, Tessa van den Dolder

Achter iedere afbeelding of kunstwerk zit een eigen verhaal dat op verschillende manieren kan worden uitgelegd. Met die gedachte werd Tsead Bruinja in mei 2019 gevraagd een gedicht te schrijven en voor te dragen bij de opening van de nieuwe Hoofdgalerij: *Republiek aan Zee*. Wat een eenmalige uitnodiging was voor een openingshandeling, werd het begin van een traditie: met ‘Reflecties op het museum’ geven hedendaagse kunstenaars hun perspectief op de maritieme geschiedenis aan de hand van een object of thema.

Hoog op het verlanglijstje van het museum stond Ellen Deckwitz, onder meer bekend als columnist voor *NRC* en als auteur van het Boekenweekgedicht 2020. Zij gaf in april 2019 namelijk een prachtige voordracht bij het publieksevenement ‘Café Riboet’ rondom het schip *ms Oranje*. Na prikkelende voorgesprekken en een rondleiding door het depot schreef zij dit voorjaar het gedicht ‘Leeg’, geïnspireerd op de tentoonstelling *Republiek aan Zee*, is vanaf dit voorjaar te zien en te beluisteren in het museum.

Deckwitz, afkomstig uit een familie van neerlandici draagt Deckwitz haar liefde voor poëzie maar wat graag over op de volgende generatie. Met het weinige aantal contacturen Nederlands dat leerlingen hebben, valt poëzie al snel buiten de boot. Een gemiste kans, aldus Deckwitz. De dichtkunst bood en biedt haar inzichten, troost en het besef dat de wereld van mogelijkheden aan elkaar hangt: ‘Poëzie biedt je een extra paar ogen.’

leeg

Ooit waren dit huizen
voor diertjes die water ademen.
Ze waren te mooi
om met rust te worden gelaten.

De Latijnse naam is *Monetaria Moneta*
je had er vijftigduizend nodig
om een tot slaaf gemaakte (*Homo Sapiens*)
te kunnen aanschaffen.

We stoften het af en gaven het een plekje
in een collectie. Nu zijn ze geen geld meer
en dus geen gevaar meer,

gewoon weer kalk. Restjes geschiedenis
in een vitrine. Sluimerend onder glas,
glanzend en leeg als schedels.

Haar liefde voor taal en dichtkunst komt ook tot uiting in haar columns. Op de vraag of ze een meningenfabriek is, vertelt ze dat ze, net als musea, graag juist de andere kant van *common sense* laat zien. 'De zogenaamde common sense die op je wordt afgevuurd, is niet per se de enige verhaallijn, de enige blik die

ertoe doet.' Ze ziet het als een uitdaging mensen zelf te laten nadenken en de andere kanten van dingen te belichten. Woorden zijn nooit neutraal, ze zijn altijd gekleurd en subjectief. 'We kunnen de wereld alleen begrijpen via taal. Met verwoorden begint ook het verwerken en veranderen,' aldus Deckwitz.

Wanneer we de tentoonstelling *Republiek aan Zee* in lopen, staan we al snel voor de vitrine met een manilla, een dubbele VOC-stuiver, kaurischelpen en kralen. VOC-munten zijn het meest bekend als sporen van handel die de Nederlanders achterlieten, maar niet overal werd met geld betaald. Kooplieden die waren betrokken bij de handel in gevangen en tot slaaf gemaakte Afrikanen, betaalden lokale slavenhandelaren met producten die voor hen schaars waren, zoals textiel, of ijzeren ketens en vuurwapens waarmee mensen gevangen werden genomen. Voor kleinere betalingen kralen, sieraden en zelfs schelpen. Deckwitz blijft staan en wil alles van ons weten over deze collectiestukken. We lopen nog een ronde door de tentoonstelling, maar we weten alle drie

'de zogenaamde common sense die op je wordt afgevuurd, is niet per se de enige verhaallijn'

wat het onderwerp van haar gedicht zal gaan zijn. En jawel, wanneer zij haar bijdrage naar ons toestuurt, wordt ons vermoeden bevestigd. Deckwitz zet ook ons aan tot denken, biedt ook ons dat extra paar ogen. ■

▲ Ellen Deckwitz, foto: Merlijn Doomernik

▲ Kaurischelp afkomstig uit het in 1738 vergane VOC-schip *Reigersbroek*. 1738, Teylers Museum, Haarlem